

Lausunto Itäisen Suomen ohjelmasta

Maakuntahallitus 18.11.2024 § 144
20/15.02.00/2024

Valmistelija

kehittämisjohtaja Merja Olenius, 040 629 7210, etunimi.sukunimi@esavo.fi

Päätösehdotus

esittelijä: maakuntajohtaja Pentti Mäkinen

Maakuntahallitus merkitsee tiedoksi Itäisen Suomen ohjelmaluonnoksen.

Maakuntahallitus antaa kokouksessa evästyksen lausuntopyyntöön sekä valtuuttaa maakuntaliiton viranhaltijat viimeistelemään lausunnon määräaikaan mennessä.

Päätös

Hyväksyttiin.

Merkittiin, että Oskari Valtola poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn aikana klo 11.58.

Selostus

Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaan on muuttanut maailman ja Suomen geopoliittista asemaa merkittävästi ja pitkäaikaisesti. Samalla se on muuttanut itäisen Suomen ja raja-alueiden merkitystä paitsi koko Suomelle, myös Euroopan unionille ja Natolle. Suomen ja Venäjän välinen 1343 kilometrin pituinen raja kattaa huomattavan osan koko EU:n ja Venäjän välisestä rajasta.

Venäjän hyökkäyssota päätti Suomessa aikakauden, jonka aikana yhteistyötä, kaupankäyntiä ja kulttuurisia yhteyksiä on kehitetty idän suuntaan. Hyökkäyssodan moninaiset seurannaisvaikutukset ovat tuntuneet erityisesti raja-alueilla sekä laajemmin myös itäisessä Suomessa.

Kesällä 2022 hallitus perusti akuuttiin tilanteeseen valtiosihteeri-ryhmän selvittämään keinoja, joilla itäisen Suomen elinvoimaa ja uudistumista vahvistettaisiin äkillisesti muuttuneessa toimintaympäristössä. Yhtenä toimenpiteenä työryhmä esitti, että itäiselle Suomelle tulisi laatia yhteinen tulevaisuuteen katsova kehittämisvisio. Visio laadittiin laajassa yhteistyössä ja helmikuussa 2023 valmistuneen vision ytimessä oli ajatus alueen toimijoiden yhteistyön tiivistämisestä, yhteisen näkymän luomisesta sekä uuden suunnan etsimisestä.

Kehittämisvisiossa tunnistettiin, että Suomi voi menestyä vain huolehtimalla yrittäjyyden toimintaedellytyksistä, työvoiman saatavuudesta, asukkaiden hyvinvoinnista ja muista alueiden elinvoimaa vahvistavista tekijöistä kaikkialla Suomessa. Kun itäinen Suomi muiden alueiden mukana kehittyy ja menestyy, koko Suomi hyötyy ja vahvistuu. Tavoitteena oli tukea itäisen Suomen kehittämisvisiota vaalikaudet ylittävällä strategiatyöllä. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan hallituksen jatkavan itäisen Suomen kehittämisvisiota muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa.

Käsillä oleva Itäisen Suomen ohjelmaluonnos päivittää ja konkretisoi kehittämisvision tavoitteita toimenpiteiksi, ja vie eteenpäin pitkäjänteistä työtä uuden aikakauden mahdollisuuksien vahvistamiseksi. Kyse ei ole vain konkreettisista toimenpiteistä, vaan toimien mukana syntyvästä mahdollisuudesta myös alueen henkisen ilmapiirin vahvistamiseen ja tulevaisuuden uskon luomiseen.

Itäisen Suomen ohjelman valmisteluryhmä ja neuvottelukunta asetettiin keväällä 2024. Niiden työskentelyä on tukenut yhteinen virkakunnasta koostuva sihteeristö. Koko hallituskauden kestävä työ käynnistyi virallisesti toukokuun lopussa pääministerin Petteri Orpon johdolla yhteisellä Itäisen ja Pohjoisen Suomen ohjelmien aloitustilaisuudella Helsingissä. Valmisteluryhmän tehtävänä on ollut valmistella ehdotus ohjelmaksi ja siihen sisältyviksi toimenpide-ehdotuksiksi 31.12.2024 mennessä.

Valmisteluryhmässä ovat edustettuina itäisen Suomen alueen maakunnat (Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala ja Kainuu) sekä ohjelmasisältöjen kannalta keskeiset ministeriöt (SM, VM, VNK, YM, OKM, MMM, LVM ja TEM).

Neuvottelukunnassa on edustus valtionhallinnosta; eri ministeriöistä ja alueellisista viranomaisista sekä laajasti elinkeinoelämästä ja korkeakouluista. Neuvottelukunnan tehtävä on tukea ohjelman valmistelua ja seurata toimien täytäntöönpanoa työryhmän työn päätyttyä. Neuvottelukunnat työskentelevät hallituskauden loppuun saakka.

Ohjelman toimenpiteitä on valmisteltu kevään ja kesän 2024 aikana hankkeen valmisteluryhmän toimesta. Lähtökohtana ovat olleet kuuden maakunnan tekemät ehdotukset toimenpiteiksi, joita on käsitelty yhteisesti valmisteluryhmän kokouksissa ja työstyetty edelleen ministeriöiden edustajien toimesta. Ohjelman toimenpiteiksi on pyritty tunnistamaan toimia, jotka vaikuttavat mahdollisimman laajasti koko itäisen Suomen alueella. Ministeriöiden edustajat ovat arvioineet toimenpide-ehdotuksia myös niiden kustannusvaikutusten näkökulmasta huomioiden julkisen talouden asettamat reunaehdot.

Itäisen ja pohjoisen Suomen ohjelmia koskevan asettamispäätöksen mukaan molemmissa ohjelmissa tulee esittää tiiviisti ja konkreettisesti toimia, joilla:

1. voidaan lisätä kestävä kasvun mahdollisuuksia ja uusia investointeja sekä vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja alueiden elinvoimatekijöitä
2. voidaan kestävästi hyödyntää puhtaan energian mahdollisuuksia ja tukea digitaalista puhdasta kasvua
3. lisätään alueen kestävä matkailun vetovoimaa
4. edistetään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta
5. vahvistetaan koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta
6. lisätään alueen (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta.

Ohjelman toimeenpano käynnistyy vuoden 2025 alussa ja jatkuu pääministeri Petteri Orpon hallituskauden loppuun. Osa toteutettavista toimenpiteistä on pidemmän aikavälin toimia, joiden toteutus edellyttää sitoutumista myös tulevilla hallituskausilla.

Toimenpiteet toteutetaan laaja-alaisessa ja tiiviissä yhteistyössä itäisen Suomen maakuntien, kaupunkien ja kuntien, elinkeinoelämän edustajien, yliopistojen ja korkeakoulujen, ministeriöiden, virastojen sekä muiden keskeisten sidosryhmien kesken.

Ohjelman toimenpiteitä edistetään nykyisiä aluekehittämisen foorumeja sekä määrärahoja hyödyntäen. Erityisesti Euroopan unionin rahoitusmahdollisuudet pyritään täysimääräisesti hyödyntämään. Asettamispäätöksen mukaisesti selvitetään lisäksi myös NATO:n tarjoamat rahoitusmahdollisuudet.

Ohjelman toimeenpanossa kiinnitetään huomiota olemassa olevien resurssien entistä vaikuttavampaan kohdentamiseen sekä uudenlaisten yhteistyötapojen kehittämiseen. Mahdolliset ohjelman toimenpiteiden lisärahoitustarpeet käsitellään normaalissa talousarviomenettelyssä.

Itäisen Suomen ohjelmaluonnosta on tulossa lausunnot maakuntaliitoille marraskuun aikana, mutta lausuntopyyntöä ei ole saatu 11.11.2024 mennessä. Lausuntoaikaa annetaan noin 2 viikkoa.